

שיעורי הרב רא"ם

מסכת קידושין

שיעורי הרב רא"ם הכהן שליט"א
ראש ישיבת בית ועד הר חברון בעתניאל
ורב היישוב

כתיבה ועריכה:
הרב אלעזר גולדשטיין
בשותפות עם
הרב אלחנן שרלו

מהדורת ליבוביץ

הוצאת גילוי - ישיבת עתניאל
ה'תשע"ט

סידור ועימוד : אברהם רחמים
עריכת לשון : ד"ר דוד צרי

© כל הזכויות שמורות למכון התורני גילוי'
ישיבת בית ועד לתורה, עתניאל

אין להדפיס, לצלם, להכניס למאגר דיגיטלי או להפיץ מסמך זה, ללא הסכמה
בכתב מהמכון התורני, הרב רא"ם הכהן, ועורך הספר.

סיוון, התשע"ט

יוצא לאור ע"י ישיבת בית ועד הר חברון
ד.ג. הר חברון, עתניאל, 90407

את הספר אפשר להשיג
בטלפון : 02-9964241
במייל : giluyot@gmail.com

הוד והדר פעלו צדקתו עומדת לעד

מהדורה זו של סדרת ספרי
השיעורים על הש"ס של

הרב רא"ם הכהן שליט"א

תקרא לדורות:

"מהדורת ליבוביץ"

על שמו, לזכותו ולהצלחה גדולה בחינוך הילדים,
פרנסה טובה, בריאות הנפש והגוף
של ידידנו מוקיר רבנן
הפועל להפצת התורה
ולהאדרת שם לומדיה

עו"ד אריה ליבוביץ הי"ו

ולעילוי נשמת האמא היקרה

הגב' סימה בת חוה ליבוביץ ז"ל

נפטרה בשנת תש"ס כ"א ניסן
שביעי של פסח יום שירת הים

זכות הפצת הספר ולימוד התורה בספרנו וזכות כל התנאים,
האמוראים והצדיקים תעמוד לו, לזרעו ולכל בני ביתו לעולם.

לזכותם של

מר וגב' **אברהם ולאה דוויטאשוילי** (וינה)

ולהצלחתם הגדולה בפרנסה טובה,
בבריאות, באושר ובחינוך הילדים.

זכות הפצת הספר ולימוד התורה וזכות כל התנאים,
האמוראים והצדיקים תעמוד להם,
לזרעם ולכל בני ביתם לעולם

לזכותם של

מר וגב' **רוני ומאשה אליגולא** הי"ו

ולהצלחתם הגדולה בפרנסה טובה,
בבריאות ובאושר ובחינוך הילדים,

זכות הפצת הספר ולימוד התורה וזכות כל התנאים,
האמוראים והצדיקים תעמוד להם,
לזרעם ולכל בני ביתם לעולם

לע"נ
משה שוב

” עשה תורתך קבע ,

אמור מעט ועשה הרבה

והווי מקבל כל אדם בסבר פנים יפות ”

מיכל ומאיר מזרחי

לעילוי נשמת
אבי מורי, שלמה בן שימול, בן שאול וחנה

"הולך תמים ופועל צדק ודובר אמת בלבבו" (תהילים טו, ב)

שלימדנו להילחם למען הצדק ולמען החלש

תנצב"ה

לעילוי נשמת
ר' יוסף ב"ר אריה ז"ל
נפטר ר"ח שבט תש"ח
ורעייתו **חווה ב"ר אלעזר** ע"ה
נפטרה ד' אלול תשכ"ו
למשפחת פוגל

זכות הפצת הספר ולימוד התורה וזכות כל התנאים,
האמוראים והצדיקים תעמוד להם ולזרעם עד עולם

לעילוי נשמת
ר' שמואל ב"ר יהושוע פאליק ז"ל
נפטר ז' כסלו תשמ"ו
ורעייתו **פייגה בת אלימלך** ע"ה
נפטרה כ"ב חשון תשנ"א
למשפחת ליבוביץ

זכות הפצת הספר ולימוד התורה וזכות כל התנאים,
האמוראים והצדיקים תעמוד להם ולזרעם עד עולם

הקדמת העורך

עשרים וששה השיעורים שלפניכם, נערכו על ידי תלמידי הישיבה מתוך שיעוריו של מו"ר הרב רא"ם הכהן שליט"א ראש ישיבת בית ועד הר חברון. כל השיעורים שנערכו חזרו ולובנו ביחד עם מו"ר הרב רא"ם, מתוך משא ומתן של תורה כדרכו של בית המדרש.

הספר מחולק לארבעה שערים: השער הראשון עוסק במבואות למסכת, ובמרכזו עומדת שאלת היחס שבין מושג הקניין ומושג הקידושין, ומתבהרת בו מכמה כיוונים ההבחנה בין היחס העמוק בקשר של הקניין לבין התפיסה שהקניין הוא שיעבוד. שאלות אלה מבוררות מתוך המקורות הראשוניים והמבואיים של המסכת: מבנה המשנה, פתיחת הבבלי ופתיחת הירושלמי. השער השני עוסק במכלול הסוגיות הראשונות שעוסקות בקידושין בכסף, תוך בחינת מקור קידושי כסף, ובסוגיות המשוות בין קניין כסף בקידושין לבין קנייני כסף אחרים. זאת לאור המשמעות של הקניין שנבחנה בשער הראשון. השער השלישי עוסק ביחס שבין מעשה הקניין שיוצר את מעמד האירוסין, לבין החופה שיוצרת את הנישואים. בשער זה נבחנת השאלה מה משמעות ההפרדה בין הנישואים לאירוסין, לאור דברי הרמב"ם שהאירוסין והקניין הם חידושה המרכזי של התורה בעניין קשרי נישואים, שעניינה הקדמת יצירת הברית לחיים הטבעיים. שאלה זאת מתרחבת גם למקומם של קידושי חופה וקידושי ביאה, אשר לכאורה מערערים על הפיצול המהותי שבין אירוסין לבין נישואים. השער הרביעי עוסק במחשבה ובדיבור – ביצירת חלות הקידושין. כאן נידונים חובת האמירה על ידי האיש היוצרת את חלות הקניין, והניגוד בינה לבין שאר תחום הקניינים, שבהם מספיק גילוי דעת. מהצד השני נבחנות משמעות הדרישה לגילוי דעת האישה, ומשמעות תפקידה של האישה ביצירת חלות הקידושין.

בהעברת השיעורים מתורה שבעל פה לתורה שבכתב יש צמל רב וגם תהליך של יצירה וליקוט: הבנת הדברים הנאמרים בעל פה, הדיון בהם, ולצידם התביעה לערוך את הדברים לפי הסדר ומתוך המקורות. השיעורים מבוססים על עיון מעמיק במקורות מתוך התורה שבכתב, דרשות הכתוב בחז"ל, ועיצוב הדינים במקורות התנאיים והאמוראיים, דיוני הראשונים והאחרונים ופסיקת ההלכה. כל זאת בשיפולי גלימתם של גדולי ישראל שדנו וביארו סוגיות אלו, בדרכי הלימוד המקובלות, דור ודור ודורשיו, דור דור ודרכי לימודו.

השיעורים בספר מבוססים בעיקר על שיעורים שנמסרו בישיבה בשנת תשע"ו, ובמקום שהשיגה ידו הוכנסו גם נושאים ממחזורים קודמים של לימוד המסכת בישיבה. במלאכת הוצאת הספר עמלו תלמידים רבים בבית הועד ומחוצה לו, החל ממלקטי השיעורים בחבורות הקרובות לרב רא"ם שבמחזורים השונים, דרך התלמידים הרבים שתימללו את הקלטות השיעורים, וכלה ברבנים ובתלמידים הבוגרים שערכו אותם ו"מיני ומיניה יתקלס עילאה".

בראש העמלים על הוצאת הספר עמד הרב אלחנן שרלו שיגע רבות על העריכה הראשונית של כלל המאמרים בספר. כמו כן תודה גדולה מסורה לתלמידים שטרחו על תמלול השיעורים ועל עיבודם המקורי ובראשם ר' אברהם צוראל. עבודתם הייתה הבסיס לספר זה. תודה לר' דוד צרי שעסק בעריכת הלשון ובהגהה. בנוסף אליהם תודה לכל התלמידים שעסקו במלאכה לשם שמים. ויהי רצון שכל העמלים במלאכה יזכו להמשיך להרביץ תורה ולהאדירה, וה' יברך אותם בכל.

ספר זה לא היה בא לעולם ללא חזונו, יוזמתו של ר' אריה ליבוביץ ותמיכתו הרבה. ר' אריה המריץ את ידי העושים במלאכה ללא לאות, מתוך חזון ששיעורי מו"ר הרב רא"ם יהיו מונגשים בטוב טעם ודעת לכלל לומדי התורה. יהי רצון שהלימוד בספר יעמוד לו ולזכות צאצאיו, ויזכה להמשיך לעשות חסד ולפעול להרבצת תורה.

תודה אחרונה לר' רונן כץ מנהל הישיבה, שאהבתו והשקעתו הרבה במכון התורני בישיבה היא הבסיס האיתן למלאכת שמים זו. יהי רצון שיזכה לאריכות ימים ושנים וימשיך בעשייתו הרבה במרץ ובשמחה. ספר זה לא היה יוצא ללא הקמת המכון התורני ע"י מנהלי הישיבה בעבר ותלמידיה שמחוץ לכתלים, ושמורה להם תודה גדולה על ההקמה והביסוס של מפעל זה.

אני מתפלל שספר זה יעמוד על שלחנם של מלכים, "מאן מלכי? רבנן", ותעמוד לדורות עומק תורתו של מו"ר הרב רא"ם שליט"א, ויהי רצון שה' יברכהו בשנים מרובות וטובות; שאזכה להמשיך ללמוד מתורתו, וה' יהיה בעזרי ובעזר ביתי להוציא שיעורים, ספרים ומהדורות נוספות.

אלעזר גולדשטיין

סיוון תשע"ט

הקדמת הרב רא"ם שליט"א

ברוך ה' שזכיתי לשבת בבתי מדרש כמעט יובל שנים, וזכיתי להסתופף ולינוק תורה מרבתי, ללמדה לתלמידי, ולזכות היום לאור חוזר מביתא דרבנן.

בתקופה האחרונה זכינו שתלמידי היקר ר' אריה ליבוביץ יצ"ו דחף לעריכה והוצאת השיעורים שהתגלו בבית מדרשינו. תלמידי היקרים הרב אלחנן שרלו והרב אלעזר גולדשטיין שליט"א כתבו ערכו ועיבדו את השיעורים על מסכת קידושין בעיון. מסכת קידושין עוסקת ביצירת התא המשפחתי. הרמב"ם פותח את תחילת הלכות אישות בחידוש התורה בקנין האשה:

קודם מתן תורה היה אדם פוגע אשה בשוק, אם רצה הוא והיא לישא אותה מכניסה לביתו ובועלה בינו לבין עצמו ותהיה לו לאשה. כיון שנתנה תורה, נצטוו ישראל שאם ירצה האיש לישא אשה יקנה אותה תחלה בפני עדים ואחר כך תהיה לו לאשה, שנאמר: "כי יקח איש אשה ובא אליה" (דברים כב, יג).

רמב"ם הלכות אישות פרק א ה"א

כלומר, החידוש של התורה בבניית התא המשפחתי מעבר להתרחשות הטבעית הוא במעשה הקיחה: "כי יקח..." פעולת הקיחה שבתורה מתורגמת לשני מושגים מקבילים: קידושין וקניין. רבי פותח את הפרק הראשון בלשון הקנייני: "האשה נקנית" ואילו בפרק השני רבי משתמש בלשון קידושין "האיש מקדש. הניגוד בין שני המושגים עורר דיון רחב.

בשיעורים על קידושין זכינו בסיעתא דשמיא לבחון לעומק את מושג הקניין, והראנו מתוך סוגיות רבות שקנין איננו מבטא חס וחלילה את השלטון של האיש על האישה, אלא משמעותו העמוקה היא יצירת קשר יסודי קמאי, כפי שניתן ללמוד מהמדרש הפותח את פרק קניין תורה: "חמשה קנינים קנה הקדוש ברוך הוא בעולמו ואלו

הן: תורה קניין אחד, שמים וארץ קניין אחד, אברהם קניין אחד, ישראל קניין אחד, בית המקדש קניין אחד¹. כברייטא שם מתוארים הדברים בעלי המשמעות הגדולה ביותר, עם השייכות העמוקה ביותר לקב"ה, כנובעים מזיקה של "קניין". מעבר לעומק הקשר שמבטא הקניין במדרש, אפשר ללמוד ממנו שהקניין קדם לבריאת העולם: "ה' קָנְנִי רֵאשִׁית דְּרַפּוֹ" (משלי ח, כב). על כך יש להוסיף שגם הילד הראשון שנולד מכונה קניין: "וַתֵּלֶד אֶת קַיִן וַתֹּאמֶר קָנִיתִי אִישׁ אֶת ה'" (בראשית ד, א). מתוך הכרה זאת, הלכנו בדרכו של הרב הנזיר זצ"ל שהסביר שמונח הקניין הינו "מונח פיוטי" המבטא את עוצמת הקשר בין האיש והאשה.

הדיון בספר מתחיל מתוך ניתוח הסוגיות ושיטות הראשונים וגדולי האחרונים, אך יש בו גם חותם חדש, הנובע מחיפוש המשמעות העמוקה של היצירה המופלאה של הקניין המוליד חיי קדושה, מתוך התבוננות בלמדנות.

רבי יהודה הנשיא, חותם התורה שבעל-פה, המייצג את המסורת מסיני, אומר על ידיעותיו: "הרבה תורה למדתי מרבתי, ומחבירי יותר מהם, ומתלמידי יותר מכולן"². באופן מפתיע מדגיש רבי שהתורה שבידו נבנתה לא רק מתוך מסירה מרבתי, אלא דווקא מתוך בית המדרש: מרבתי, מחבריו, ומעל לכול – מתלמידיו. אין ספק שזהו חלק מענוונותו של רבי המתוארת במשנה: "משמת רבי בטלה ענוה ויראת חטא"³. ענווה זאת נובעת מאמירה עמוקה מאוד על הבנתו של רבי את התפתחותה של תורתו והעמקתה: מתוך בית המדרש, בדיבוק חברים, ומתוך המפגש עם התלמידים.

הרמח"ל הגדיר את השתלשלות העולמות בתור שני מחזורים – "אור ישר" ו"אור חוזר" (קל"ח פתחי חכמה, פתח טז). לאור החוזר שני סוגים: אור חוזר שאין בו יותר מהאור הישר ואור חוזר שיש בו יותר ממה שיש באור הישר. באותו אופן אפשר לתאר את עומק אמירתו של רבי: זכיתי להיות צינור הממשיך את גילוי התורה שבעל-פה שקבלתי מרבתי, בבחינת אור ישר, ולהעביר דרכי את התורה מתלמידי, המחזירים לי את האור החוזר מן הסוג השני.

1. פרקי אבות ו, י. ראו להלן עמ' 6

2. בבלי מכות י ע"א.

3. משנה סוטה ט, טו.

כעין הבנתו העמוקה של רבי יהודה הנשיא על דרכה של התורה שבעל-פה, עולה גם מן השיח המופלא של ר' יהושע עם תלמידיו: "מה מסמר זה חסר ולא יתר אף דברי תורה חסירין ולא יתירין – תלמוד לומר נטועים, מה נטיעה זו פרה ורבה – אף דברי תורה פריין ורביין".⁴ דברי תורה פרים ורבים מכוחו של בית המדרש. דברי ר' יהושע מתבהרים לאור תפיסתו היסודית את התורה שבעל פה כ"מעייין המתגבר".⁵

בספר תורת-חיים (פרשת ויגש, ב) מבאר האדמו"ר האמצעי את הדעה ש"ארץ קדמה לשמים" ומלמד שישנו אור חוזר הקודם לאור ישר – בבחינת הרשימו בתורת הרמח"ל.

התורות של בית המדרש הן בבחינת תורות המתגלות בבמת ציבור ומתוך עמידה "לפני ה'". הגמרא בזבחים⁶ מדייקת שכל דבר שתלה הכתוב בעמידה לפני ה' אי אפשר לקיימו בבמת יחיד. וביאר הרב הוטנר⁷ ש"אף על פי שבמקומות עבודה של הקרבת קרבנות הן, מכל מקום דרגא זו דלפני השם משוללת היא מהן". זיקקנו כבר בעבר,⁸ שהעובדה שעמידה לפני ה' אינה קיימת בבמת יחיד, נובעת מכך שאחד מיסודות התגלות השכינה הוא שמעולם לא התגלתה שכינה ליחידים. במת יחיד היא פעולה מנקודת הרצון מול הא-להים הנמצא בשמים, ואילו בבמת ציבור, באמצעות הקורבנות, ניתנת לאדם היכולת להתקשר ולהתקרב לקב"ה בבחינת פנים בפנים.

זיכני הקב"ה להיות משמש בקודש בבתי המדרש קרוב לארבעים שנה, ולנצח על גילוי דבר ה', הן בשיעורים יומיים והן בשיעורים כללים. שיעור כללי שכל רבני בית הוועד ותלמידיו שותפים בו, הוא בבחינת גילוי שכינה בעבודת הקודש, כמעין במת ציבור. עכשיו זכיתי לגילוי תורה מדיבוק חברים בבחינת אור חוזר, שכאמור, פעמים רבות אף קודם לאור ישר, בבחינת ארץ שקדמה לשמים.

4. בבלי חגיגה ג ע"ב.

5. כפי שהראנו עוד בשיעורים על מקוואות.

6. קיט ע"ב.

7. פחד יצחק, יום הכיפורים, מאמר ב.

8. דרך שער העליון פרק יג (שעתיד לצאת מחדש בקרוב בתוך סדרת שיעורים זאת), ובשו"ת בדי הארון אורח חיים עמ' 230.

לא פשוט להעביר תורה שבעל-פה לכתב. שמחתי שמחה יתירה כשראיתי ועברתי בעיון על האור החוזר שיש בו יותר ממה שיש באור הישר, בעריכה ובעיבוד של הרב אלחנן והרב אלעזר שיש בהם הקשבה והעמקה, ועבודתם היא בבחינת חכמה ולא רק מלאכה.

אני מודה מעומק הלב לר' דוד צרי שהשלים את מלאכת ההגהה והעריכה הלשונית על מנת שהשיעורים יצאו כסולת נקיה.

תודה לתלמידי היקר ר' אריה ליבוביץ, שבזכותו עתה יוצאים שלושה כרכים, ובתלתא הווי חזקה.

תודה לר' רונן כץ, מנהל הישיבה, שטורח יום ולילה בגשמיות ורוחניות מתוך לב חם ומתוך שותפות מלאה עם התלמידים והר"מים.

אני מתפלל לריבוננו של עולם שיסייע בידינו להוציא לאור את כל התחומים של ששת הסדרים של התורה שבעל-פה המתגלים בשיעורים בבית הוועד, כדי שהתורה שבעל-פה תמשיך לפרות ולרבות. בכך נכין את תורתו של משיח, כדברי מדרש קהלת רבה (פרשה יא): "כי אם שנים הרבה – ישמח בשמחת התורה, ויזכור את ימי החשך – אלו ימי הרעה, כי הרבה יהיו – תורה שאדם למד בעוה"ז הבל היא לפני תורתו של משיח".

מתוך הודאה גדולה על העבר ותפילה לעתיד

בברכת כהן באהבה

הלומד מתלמידי יותר מכולם

שליח בית הוועד

רא"ם הכהן

לע"נ

אמי מורתני

דינה הכהן ז"ל

שהיתה שותפה בבניית בתים רבים בישראל

בקדושה ובטהרה

ת.נ.צ.ב.ה

תוכן העניינים

הקדמת עורך
הקדמת הרב רא"ם שליט"א

שער א: מבואות – קידושין וקניין

שיעור 1 | קידושין וקניין

- 3 פתיחה
5 צמצום משמעות הקניין או הבנתו מחדש?

שיעור 2 | קניין וקידושין במבנה מסכת קידושין ומקומה בסדר המשנה

- 11 פתיחה
12 סדר המסכתות: מדוע מסכת קידושין חותמת את סדר נשים?
15 מקומה של מסכת קידושין בתפר שבין סדר נשים לסדר נזיקין
16 המבנה הפנימי של פרק "האשה נקנית"
24 סיכום

שיעור 3 | קניין וקידושין בסוגית הפתיחה בבבלי

- 25 פתיחה
27 קניין וקידושין
32 מדוע הנושא של המשנה הוא האשה?
32 המשמעות של השימוש במילה דרכים
34 בעל האבידה מחזר על אבידתו
35 סיכום

שיעור 4 | קניין וקידושין בסוגית הפתיחה בירושלמי

- 37 פתיחה
- 37 האם כל שלוש הדרכים נצרכות לקידושין?
- 41 קניין אישה בגויים — אישות מול קידושין
- 43 סיכום

שער ב: קידושין בכסף ובשווה כסף

שיעור 5 | מקור קידושי כסף ומשמעותו

- 47 פתיחה
- 49 לימוד מאמה עבריה — קניין לצורך ייעוד
- 53 האם אפשר להשוות בין קניין עבדים לקניין אישה?
- 57 דרך הלימוד מהפסוק "כי יקח איש אישה ובעלה" ומשמעותו
- 62 סיכום
- 64 נספח לשיעור 5 — שלבי הלימוד בבבלי

שיעור 6 | המקור ש"שווה כסף ככסף" כיסוד לחקירה האם כסף־קידושין הוא "כסף קניין" או "כסף שווי"

- 67 פתיחה
- 68 "בכסף ובשווה כסף..."
- 72 הצורך במקור לשיטת התוספות לאור סוגית "קניין שווי"
- 74 "כסף שווי" ו"כסף קניין" בקידושין ובשאר קניינים
- 81 הסבר לשיטות הראשונים במקור קידושי שווה כסף לאור שאלת כסף שווי וכסף קניין
- 82 סיכום

שיעור 7 | המקדש ב"שיראי" וחיוב שנמאות בשווה כסף

- 85 פתיחה
- 86 שיטת רש"י — הצורך בשומא נובע מכך שדין "שווה כסף" הוא חידוש
- 88 שיטת המגיד־משנה — גם לשיטת רב יוסף הכל תלוי בגמירות דעת
- 90 שיטת הרמב"ם — להלכה הצורך בשומא הוא סובייקטיבי
- 91 שיטת ר"ת — הצורך בשומא תלוי בדיעה
- 92 כסף שווי וכסף קניין
- 93 סיכום

שיעור 8 | קידושין במלווה ומכר במלווה

95	פתיחה
96	"המקדש במלווה — אינה מקודשת"
97	"שתהא מצויה בכל עת"
98	תיקון גירסת התוספתא
100	מכר במלווה וקידושין במלווה
104	משמעות ההבדל בין מכר לקידושין לדעת הרמב"ם
109	סיכום

שיעור 9 | קידושין במלווה לעומת קידושין בהנאת מלווה

111	פתיחה — הנאת מלווה
112	שיטת רש"י והרמב"ן — קידושין בהנאת מלווה השווה פרוטה
115	שיטת התוספות — מדובר על הנאת מלווה שבו האיש איננו המלווה
116	שיטת הרמב"ם — הנאת מלווה דווקא הנאה ממשית בשעת מתן מעות
118	סיכום

שיעור 10 | קניין חליפין וקניין על מנת להחזיר במכר לעומת קידושין

121	פתיחה
122	קניין סודר וסחר חליפין
133	השוואה בין קידושין בחליפין למתנה על מנת להחזיר
135	סיכום

שיעור 11 | קידושין מדין ערב - שווי, הנאה או ייצוג?

137	פתיחה — קידושי כסף כשהנאה והנתינה אינם ישירים
138	יסוד ההתחייבות בדין ערבות והיחס לקניין כסף
140	שיטת הריטב"א — קידושין בשווה כסף "בההיא הנאה"
142	שיטת הרשב"א — מקודשת בהנאה, אך יש צורך בקבלה ממשית
145	שיטת ר"ח ותוספות — ערבות כנציגות
147	התבוננות כוללת בחידושו של רבא לאור שיטות הראשונים
148	סיכום

נספח לשיעור 11 | שיטת הרמב"ם בדין ערב בקידושין ובהתחייבות ממון

150	פתיחה
-----	-------

- 151 "הרי נהנית ברצונה שנעשה"
 151 קניין מדין ערב במכר ובקידושין
 153 שיטת בעל קצות-החושן — קניין ערב זה "קניין אודיתא"
 154 שיטת הש"ך ומחנה-אפרים — יצירת חיוב ללא קניין
 155 שיטת הגרי"ז — קידושין ב"עצם הכסף ממש" והנאה היא תנאי ייחודי לקידושין

שיעור 12 | משמעות ערך המינימום של קידושי כסף

- 159 פתיחה
 160 "שכן אשה מקפדת על עצמה" — שיטת ר' זירא
 162 "כסף צור" עם ערך קבוע לעומת כסף "מדינה" זמני — שיטת רב יוסף
 166 השוואה למכירת אמה עבריינה ופדיונה — שיטת ר' שמעון בן לקיש
 169 תקנה דרבנן: שלא יהיו בנות ישראל כהפקר — שיטת רבא
 171 סיכום

שער ג: אירוסין ונישואין – הקניין והחופה

שיעור 13 | מהי החופה - התייחדות לחיי אישות או כניסה לחיים משותפים?

- 175 פתיחה
 176 מקורות החופה — בית השמחה החופף על החתן והכלה
 182 התייחדות לשם חיי אישות
 183 מסירת האב לשלוחי הבעל היא כניסה לחופה?
 188 שיטת הרמב"ם: מסירה איננה כחופה
 191 סיכום — שתי הגדרות מהותיות לחופה

שיעור 14 | קניין חופה בסוגית חופת פסולות לאור המחלוקת בהגדרת חופה

- 193 פתיחה
 194 חופה לפסולות
 199 דין "חופת נידה" כמגדיר את מהות החופה שעושה נישואין
 204 סיכום

שיעור 15 | מהות הקידושין לשיטת רב הונא שחופה קונה

- 207 פתיחה
- 208 ק"ו מקידושי כסף — חופה במשמעות של כניסה לחיים משותפים
- 210 קניין חופה לפי ההסבר שחופה היא כניסה לבית בדומה לנישואין שלפני מתן תורה
- 211 הן הן עדי חופה הן הן עדי קידושי ביאה
- 214 תפיסה שונה של הקידושין ולא של החופה
- 215 סיכום

שיעור 16 | מקור דין קניין ביאה ומהותה - קניין לכתחילה או קניין דה־פקטו?

- 217 פתיחה
- 218 דרשת רבי "ובעלה" — מעשה קידושין
- 220 דרשת ר' יוחנן — "בעולת בעל" דה־פקטו
- 221 "כי יקח... ובעלה" — האם ייתכן כסף בלי ביאה?
- 223 רב מנגיד מאן דמקדש בביאה — הפגם של ביאה בלי כסף
- 224 שיטת הרמב"ם — קידושי ביאה הם לכתחילה אך נאסרו בדיעבד
- 226 שיטת הריטב"א — דחיית קידושי ביאה תואמת לתפיסה שמדובר בקידושין בדיעבד
- 228 משמעות המונחים של ביאה ובעילה
- 233 סיכום

שיעור 17 | ביאה לשום קידושין באמירה

- 235 פתיחה
- 236 תוספתא — "ביאה לשום קדושין"
- 236 עדי ייחוד במקרה של חזקה שהייתה ביאה לשום נישואין
- 239 שיטת הרמב"ם — בסתם קידושי ביאה ישנו צורך באמירה
- 241 סיכום

שיעור 18 | הגדרת מעשה הקניין בקידושי ביאה

- 243 פתיחה — הסתירה בין הבבלי בקידושין ליבמות
- 245 שיטת הרי"ף ור' ניסים גאון — הבדלה בין נישואין לאירוסין
- 247 שיטת בה"ג — הגדרה אובייקטיבית וסובייקטיבית
- 248 פסיקת הרמב"ם
- 250 שיטת ר"ש משנץ — מדד סובייקטיבי שנבחן למפרע אם גמר
- 251 שיטת רבינו תם — תחילת העראה וסוף העראה

252	ביאה אירוסין עושה
255	סיכום

שער ד: מחשבה ודיבור - אמירת האיש ודעת האשה בקידושין

שיעור 19 | האמירה בקידושין - האם יתכנו קידושין בשתיקה?

259	פתיחה
261	מחלוקת ר' יוסי ור' יהודה האם תמיד צריך אמירה
262	מהלך הבבלי בדעת ר' יוסי — האם הכל תלוי בהבנה?
267	גירסת התוספתא והירושלמי — המחלוקת היא רק כשלא עוסקים באותו עניין
269	ראיה ספרותית במבנה הסוגיות שגם לשיטת ר' יוסי יש משמעות לדיבור
270	דיבור ושתיקה בשיטות ר' יוסי ור' יהודה
272	סיכום

שיעור 20 | נתן הוא ואמרה היא

273	פתיחה
274	שיטת רב פפא — "נתן הוא ואמרה היא אינה מקודשת"
275	שיטת רש"י ועוד — האמירה היא חלק ממעשה הלקיחה
278	שיטת הר"ן — האמירה מגלה את ההסכמה ואיננה חלק מהלקיחה
279	שיטת בה"ג — שני חלקי הקידושין שווים: המעשה והאמירה
280	סיכום

שיעור 21 | סוגית "ידות" - לימוד מדיני הקדשות לקניין אישה

283	פתיחה
284	המושג "ידיים"
285	סוגיות הגמרא האם "יש יד לקידושין?"
287	שיטת הרשב"א והר"ן — בנדרים "בדבורא בעלמא מהני" ולכן ידיים מועילות
289	שיטת הקהילות יעקב — דין ידות נדרש כשיש "דברים שבלב"
293	שיטת ר' חיים — יש צורך באמירה מדין כי יקח ולכן גם נצרך דין ידיים
295	שיטת התוספות — דין ידיים בקידושין נלמד מכך ש"קידושין כמו הקדש"
297	סיכום

שיעור 22 | לשונות הקידושין - האמירה כפועלת באופן סובייקטיבי ובאופן אובייקטיבי

- 299 פתיחה
- 300 הסוגיה בגמרא — שש לשונות המועילות ועשר לשונות מסופקות
- 302 "האומר חרופתי — מקודשת"
- 305 היתרון של שתיקה על לשונות מסופקות
- 306 שיטת רש"י וריטב"א — האמירה סובייקטיבית וגם בלשון מובהקת הכל תלוי בהבנה
- 307 שיטת העיטור והרא"ש — לשונות שיש להן תוקף חלות אפילו לא הבינה
- 309 שיטת הרשב"א והראב"ד — רק לשון מוכחת מועילה
- 310 סיכום

שיעור 23 | "התקדשי לי לחצי" - ריבוי נשים בדיעבד

- 313 פתיחה
- 314 הסוגיה בגיטין — חצי קידושין במי שהוא חצי עבד וחצי בן חורין
- 315 שיטת הרשב"א — "מפרש לה לחצי ממש ולא לכולי"
- 318 "אֲנִי לְדוֹדֵי וְדוֹדֵי לִי" — קידושין לחצאין וריבוי נשים

שיעור 24 | "חציך מקודשת לי" - מקניין לקידושין והקדש

- 323 פתיחה
- 324 קידושין והקדש
- 329 דחיית ההשוואה — "דעת אחרת"
- 333 שאלותיו של רבא — "שני חציך בפרוטה"
- 338 סיכום

שיעור 25 | דעת האישה בקידושין - רצון או הסכמה משפטית?

- 340 פתיחה
- 342 מכילתא דרשב"י — מדעתה דווקא
- 343 שתי גירסאות בלשון הבבלי — "שלא מדעתה" או "בעל כורחה"
- 344 שני מקורות ברש"י — רצון הנובע מקידושין ומדיני קניין
- 346 הצורך ברצון האישה וקידושי קטנה
- 350 הסוגיה בבא בתרא "תליוה וקדיש" — קדושי קדושין" ואפקעינהו מדרבנן
- 356 כפית קידושין על האיש "תליוהו וקדיש"
- 360 סיכום

שיעור 26 | תפקידה של דעת האישה ביצירת הקידושין

- 363 פתיחה.....
- 364 יסודות הדיון בסוגיית הפתיחה.....
- 365 שיטת הר"ן בנדרים — "היא מבטלת דעתה ומשוי נפשה אצל הבעל כדבר של הפקר".....
- 368 דעת שליח האישה בכתיבת שטר קידושין.....
- 369 שיטת הרמב"ן הרשב"א — האיש עושה את המעשה והאישה יוצרת את החלות.....
- 374 מעשה האיש ללא הסכמת האישה בסוף אינו מחולל כלום.....
- 375 סיכום.....

חתימה